

عنوان	احیا مجدد پرورش میگو و چالش های پیش روی
نویسنده	علی کریمی - 1392
مترجم	

- پس از اینکه از سال 1367 اجرای سیاست توسعه پرورش میگو در کشور در دستور کار قرار گرفت، توسعه غیر متوازن این صنعت در زمینه های نظیر امکان سنجی و شناسایی پتانسیل های پرورش میگو، در سواحل جنوبی کشور، مطالعه و معرفی و ورود گونه های بومی و جدید، فناوری های نوین و نیز ترغیب و ایجاد انگیزه برای جذب سرمایه گذاران و شرکت های بزرگ با سابقه شیلاتی به صنعت، رشد خود را با سرعتی بیش از پیش ادامه داد. در این مقطع تاریخی توسعه پرورش میگو از جمله مزیت های جذاب اقتصاد کشور در استانهای ساحلی جنوب بود و سود و عایدات سرمایه گذاری در این حوزه برای سرمایه گذاران از بقیه حوزه های اقتصادی در این مناطق جذاب تر شد.
 - صنعت پرورش میگو پس از رونق شتابان و انفجاری در دهه هفتاد که سالهای اولیه شکل گیری آن در کشور بود در این دهه سرمایه های نسبتاً "مطلوبی در بخش دولتی و نیز بخش خصوصی جذب نمود اما این توسعه پایدار نماند و طی دهه 80 به دلیل برخی مشکلات متاثر از رکود جهانی حاکم بر صنعت و تورم داخلی، نبود مدیریت فنی و کارآمد دچار رکود و در برخی مقاطع روندی معکوس را تجربه نمود و مزارع خرد که توان مقاومت و مقابله با این بحران را نداشتند مجبور به ترک فعالیت و راکد ماندن سرمایه خود شدند این موضوع در استان هرمزگان که اکثریت قریب به اتفاق سرمایه گذاران این صنعت را افراد غیر بومی و غیر ساکن در استان تشکیل میدادند بشدت تحت تاثیر قرار داده و چاره ای جز رهایی آن نداشتند و این موقعیت برای کارگران بومی فرصتی را ایجاد نمود تا بعد از سال 88 و پس از روند بطئی احیا و رونق مجدد، در سالهای نخست اواخر دهه هشتاد مزارع را اجاره و پس از کسب درآمد مطلوب آن را خریداری و خود مالک شدند و صنعت به نوعی بومی سازی شد. تردیدی نیست که پرورش میگو یکی از کلیدی ترین بخش اقتصادی کشور در مناطق ساحلی میتواند باشد و سهم قابل توجهی از تولید و اشتغال را بخود اختصاص میدهد و رشد متوازن منطقه ای را در روستاهای محروم ساحلی ایجاد میکند. اما بدون سیاست گذاری روشن و ثبات و توسعه پایدار و متوازن و بررسی چالش های فرا روی آن و حل ریشه ای مسایل مبتلابه هر آن احتمال رکود و سقوط مجدد وجود خواهد داشت.
- برای بررسی موضوع بهتر است ابتدا در مقاطع مختلف نگاهی داشته باشیم به روند تولید میگو در کشور تا این فراز و نشیب بهتر درک شود.

جدول 1- میزان تولید میگو از سال 74 (اولین سال تولید تجاری) * تا 1380- ارقام به تن

سال	1374	1375	1376	1377	1378	1379	1380
میزان تولید	136	163	523	869	1800	4010	7624

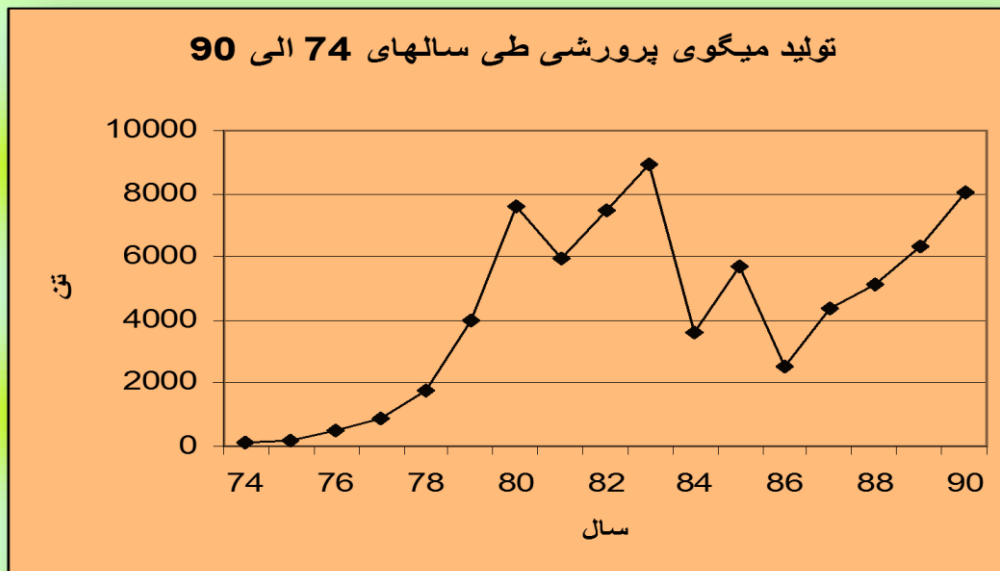
ماخذ: سالنامه آماری سازمان شیلات ایران

- توضیح آمار موجود در استان هرمزگان نشان میدهد که از سال 71 در این استان میگو تولید شده است که به ترتیب 0/8، 6 و 26 تن میگو از سال 71 تا 73 آمار ثبت شده موجود است.

جدول 2- میزان تولید میگوی پرورشی طی سالهای 81-90 - ارقام به (تن)

سال	1381	1382	1383	1384	1385	1386	1387	1388	1389	1390
تولید	5960	7462	8903	3577	5700	2508	4372	5128	6359	8026

ماخذ: سالنامه آماری سازمان شیلات ایران

نمودار نوسان تولید میگو در کشور طی سال 74-90

• مشکلات و چالش ها :

1- بازار رسانی

از عمده مشکلات این صنعت را می‌توان در عدم نگاه زنجیره‌ای به این صنعت و نیز نبود توجه به بازار داخل، برای فروش تولیدات داخلی دانست. عدم نگاه زنجیره‌ای باعث شده تا ایجاد حلقه‌های پیشین و پسین صنعت پرورش میگو مورد غفلت واقع شده و در نتیجه امکان بهره برداری از ارزش افزوده حداکثری مهیا نگردد. با توجه به دشواری رقابت در بازار بین‌المللی و تاثیر مستقیم تحولات جهانی (مانند تحریم) بر نظام تولیدی کشور، تمرکز صرف بر بازارهای جهانی و غفلت از بازار مناسب داخلی چالش‌های متعددی را برای تولیدکنندگان ایجاد می‌نماید □ □

لذا ساماندهی وضعیت فعلی را باید در اتخاذ تصمیماتی دانست که اولاً حداکثر ارزش افزوده را نصیب تولیدکنندگان میگو نماید و ثانیاً بازار داخلی محصولات تولید شده را گسترش دهد. به عبارت دیگر با توجه به ضرورت افزایش سهم آبزیان در سبد خانوارهای ایرانی و گسترش بازار داخلی این محصول، پیشنهاد شده است تا استفاده از ظرفیت 75 میلیونی مصرف‌کنندگان در راس اولویت‌ها و جهت‌گیری‌های سازمان شیلات قرار بگیرد. به این منظور باید نظام توزیع این کالا در داخل اصلاح و با استفاده از شبکه‌های توزیع و مصرف، میگو به قیمت مناسب به دست مصرف‌کننده نهایی رسیده و از این طریق با افزایش سود تولیدکننده به جایی سودی که نصیب توزیع‌کنندگان و حلقه‌های واسط بازار رسانی میشود امکان جبران خسارات گذشته و ترغیب سرمایه‌گذاری‌های آتی فراهم شود □ هر چند اقداماتی طی سالهای اخیر بمنظور حذف واسطه‌ها و حضور مستقیم تولیدکنندگان در میادین عرضه مستقیم

محصولات کشاورزی فراهم شده است ولی کافی و جوابگو نیست و نبود نقدینگی و نیاز سریع به برگشت سرمایه نیز از جمله معضلاتی است که تولید کننده توان خرده فروشی در میادین را پیدا نکند. و دلالتان بازار از این فرصت استفاده و با سلف خری و یا دریافت محصول در ازاء خوراک میگو و هزینه جاری، محصول تولیدی پرورش دهنده را به قیمت نازل در محل مزرعه خریداری و بدون ایجاد هیچگونه ارزش افزوده و بصورت خام تا چندین برابر قیمت خرید به دست مصرف کنندگان می‌رسانند و این امر موجب شده است تا خریداران محدود، و میگو به قیمت واقعی به دست مصرف کنندگان هدف که عامه مردم باشند نرسد و سیاست های ترویج مصرف آبزیان با شکست مواجه شود. و همچنان در ذهن مردم میگو کالایی لوکس و گران و ترشیفاتی جای باز کرده و فرصت توسعه بازار داخل را از تولید کننده سلب کرده است.

2- افزایش قیمت نهاد های تولید

تورم موجب گریدید تا نهاده های صنعت بصورت نامتوازن افزایش یابد در تولید میگوی پرورشی سه بخش عمده هزینه را به خود اختصاص میدهد. که به ترتیب میزان هزینه میتوان به غذا، هزینه های کارگری و سربار و بچه میگو اشاره نمود که هر یک از اهمیت خاصی برخوردارند اما از لحاظ استراتژیک و ضرورت لاینفک بوده و از عوامل تولید محسوب میشوند. مشکل بلند مدت خوراک همچنان به قوت خود باقی است و پرورش دهندگان در این میان بیشترین نگرانی را دارند. این موضوع از یک سو و نوسان قیمت خوراک از سوی دیگر همچنان بزرگترین دغدغه مزارع میگو است. با توجه به اینکه بخشی از سود پرورش میگو در تنظیم قیمت خوراک تامین میشود و این نهاده 50 تا 60 درصد هزینه تولید را بخود اختصاص میدهد معتقدیم که این نهاده باید به قیمت منطقی و عادلانه خود عرضه شود. بنابراین یکی از راهکارهای مهم متوازن و منطقی کردن قیمت خوراک است. به نظر ما اندکی تخفیف و کاهش در قیمت، تشویق سرمایه گذاری در صنعت را که هدف توسعه این صنعت است محقق میشود و برای این منظور با قانون هدفمند سازی یارانه ها دولت باید پشتیبان صنعت بوده و همانند اقلام وارداتی خوراک طیور برخی نهادهای استراتژیک را همچون ذرت، کنجاله سویا، جو و گندم دامی و پودر ماهی با ارز مرجع در اختیار کارخانه های تولید خوراک میگو قرار دهد. گرانی غذا موجب بروز پدیده ای ناخوشایند در مزارع استان هرمزگان شد که غذای دستی و یا به عبارت علمی تر غذای کارگاهی نام گرفت و تمام وقت و تفکر مدیریت مزرعه را که باید در جهت افزایش تولید و وزن و بازماندگی و بهداشت و بیماریها متمرکز شود صرف تامین نهادهای تولید غذای کارگاهی شد که با فلاکت بسیار کم ارزش ترین مواد موجود در بازار را تهیه و در قالب خوراک به استخر وارد نمود تا حداقل میگوهایش زنده بماند حالا چه با میزان وقت و هزینه چه ضریب تبدیلی بدست آورد مهم نبود و با همین شیوه توانستند سالهای بحران را پشت سر نهاده و تولید غذای کارگاهی را نهادینه کردند.

3- نوسانات نرخ ارز

پایه ریزی صنعت پرورش میگو با هدف صادرات بودو به همین منظور به بازار داخل کمتر توجه شده و هنوز هم بازار صادرات جذابیت خود را حفظ کرده است بطوریکه با اندک افزایش نرخ ارز که در سال 91 اتفاق افتاد علی رغم بازار محدود صادراتی و انگشت شمار بودن بازار هدف نزدیک به 92 درصد تولید استان هرمزگان به بخش صادرات اختصاص یافت. اما این افزایش قیمت به عنوان بازیگری کنترل نشده نقش بسیار مخرب و اختلال زا به دنبال دارد که از اثرات اقتصادی نیز فراتر رفته و پیامدهای اجتماعی نیز به دنبال دارد و دامنه اثرات مخرب اقتصاد پرورش میگو تمامی بخش های مرتبط را در بر میگیرد. درصنعت پرورش میگو که با تنگناهای تولید و سرمایه گذاری مواجه است وجود و خلق مزیت های نسبی شرط لازم است اما شرط کافی نیست شرط کافی مستلزم آن است که سیاست های اقتصادی بتواند با روش خلاق و اندیشمندانه اقتصاد پرورش میگو را در مسیر رشد و ثبات بلند مدت قرار دهد و گر نه رجعت به وضعیت رکور دهه هشتاد دور از انتظار نخواهد بود و نمونه آن دغدغه های است که برخی از پرورش دهندگان از کاهش نسبی نرخ ارز در یکی دو ماه اخیر دارند و ترس از اینکه با روند کاهشی نرخ ارز نتوانند سرمایه گذاری انجام شده را که با نرخ ارز ابتدای سال هزینه نموده اند برگشت داده شود. بنابراین توسعه هدفمند بازار داخلی، شناسایی بازار هدف خارجی که تا کنون به آن ورود نکرده ایم و پرهیز از انباشت محصول در یکی دو بازار محدود و از جمله کشور امارات از راهکارهای اساسی برای بازار رسانی محصول خواهد بود □

غیر از استان هرمزگان سه استان دیگری جنوبی به نوعی با مشکل پدیده بیماری لکه سفید و بعید نیست که سایر بیماریهای نوظهور مواجهه اند. عدم کنترل و قانونی نبودن مبادی ورود غذای لاروی و ورود هر نوع غذای مکمل بی کیفیت ارزان قیمت، استفاده مکرر از مولدین هم خون بهگزینی نشده از عوامل خطر در پدیده بیماری هایی خواهند بود که به مرور با همه گیری به یک بیماری بومی تبدیل شود

کمک دولت در حذف تعرفه ورود آرتمیا و غذای مراحل لاروی این امکان را بوجود خواهد آورد تا مراکز تکثیر نهاد های خود را از مبادی قانونی و کنترل شده وارد نمایند و همچنین تا راه اندازی مرکز تولید میگوی SPF که از ضروریات پایداری صنعت است لازم است تا هر چند وقت برای پرهیز از هم خونی میگوی عاری از بیماری از مبادی مطمئن وارد و بین مراکز تکثیر توزیع شود

5- ضعف مدیریت

الگوی توسعه درون زا در صنعت پرورش میگو بدون بررسی شرایط و عوامل بیرونی تاثیر گذار موجب کندی و در نهایت رکود خواهد شد. تبادل دانش و انتقال دانش فنی روز دنیا میتواند سطح کمی و کیفی میگوی پرورشی را ارتقا دهد. اتکا صرف به پرورش سنتی و نبود انگیزه برای بهبود فن آوری تولید و بهره وری و دلمشغولی تولید کننده به عواملی غیر از تولید از قبیل بازار و تامین نهاده، انرژی او را تحلیل داده و وقت و فرصتی برای تفکر بهبود تولید نخواهد داشت و این خطری است که میتواند تولید او را طی چند سال آینده تحت شعاع خود قرار دهد. از سوی دیگر اگر چه کارگران تجربی که در چندین سال گذشته در مزارع مدیریت تولید را عهده دار بوده و توان و ظرفیت مناسبی را برای تولید فراهم کرده اند ولی بدون استفاده از کارشناس و مقاومت مدیران مزرعه در برابر توصیه متولیان شیلات و دامپزشکی در پایبندی به استخدام کارشناس در مزرعه مشکلی است که هنوز مزرعه دار به این باور نرسیده است که کارشناس میتواند کمک حال او باشد. از طرف دیگر جامعه دانشگاهی و سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی هم باید کارشناسانی تربیت کنند که علاوه بر فراگیری مطالب تئوریک با کسب تجارب عملی در مقابل تجربه عملی کارگران بقول معروف کم نیاورند و لارو آرتمیا را به جای لارو میگو به آنان قالب نکنند و موجب خنده و استهزاء کارگران قرار نگیرند